

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Responsa Moralia In Causis Justitiæ Commutativæ De Restitutione & Contractibus

Heislinger, Anton

Ingolstadij, 1726

Casus XIII. De Obligatione causantis alteri damnum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40194

mandans: ergo hic debet etiam esse primus in restitutione. Probatur minor. Mandans est dux criminis, & primarius author damni: qui executus autem mandatum fuerat, extitit tantum causa instrumentalis, ergo &c. Probatur 2. omnis mandans vult damnum alteri inferri suo nomine vel sui gratiâ vel ad suum honorem, commodum aut oblectamentum, ergo etiam in se suscipit totum restitutionis onus.

Intelligenda tamen hæc nostra quinta assertio erit, nisi Mutius ex se etiam motus fuerit, vel particulariter suum quoque negotium in hoc casu, prout tamen fecisse apparet, egerit: partem etenim pecuniarum sibi retinuit, forsitan etiam majorem, ratio est, quod in tali supposito etiam Mutius causam principalem egerit, non minus ac mandans Sempronius.

40 Dico 6. si Sempronius consuluit tantum, & non mandavit Mutio detentionem pecuniæ ad restituendam portionem, quam Mutius pro se retinuit, hic primario non autem Sem-

pronius obligatus erit. Probatur. Talis executor habet rationem cause principalis, consulens verò duntaxat est causa accessoria, secundaria & tantum animans: ergo.

2. Executor est principalissima causa physica; consulens autem arbitrio Mutii subordinavit suum influxum, eique omnem liberrimam facultatem se ipsum determinandi reliquit: ergo.

Dico 7. Sempronius videtur potius habuisse rationem consulentis quam mandantis. Probatur. Omnis mandans vult, ut suo nomine alteri damnum inferatur: atqui saltem quoad portionem à Mutio pro se retentam, noluit Sempronius damnificare suo nomine donatarium: ergo &c.

Dixi quoad portionem à Mutio pro se retentam. Aliud enim dicendum videtur de portione pecuniæ, quam ut Mutius Sempronio relinqueret. Ille ab isto rogatus fuerat; respectu hujus videtur principalissima causa ac primum movens extitisse, utque id suo nomine fieret, expetiisse.

C A S U S XIII.

De obligatione causantis alteri damnum.

MOpfus domum rediens reperit in sylva aprum à nescio quo seripeta prostratum; itaque noctu adjuvantibus suis domesticis eundem ad suas ædes clanculum deportat, in sui & suorum sustentationem absumendum. Quia autem propè ædes alterius cujusdam rustici nostro Mopso necessario prætereundum erat, & fera ex
T stilla-

stilla bat sanguinem, hoc omnis via usque ad ædes hujus rustici conspersa fuerat, insuper & venatoribus occasio præbita, ut istum innocentem rusticum tanquam feripetam in carcerem conijcerent, & more illis hominibus consueto, id est durissimè, tractarent. Hinc.

Q. 1. An ponens actionem licitam vel illicitam causativam alterius damni teneatur hoc reparare, etsi illud inculpabiliter non præviderit?

Q. 2. An teneatur, qui commisit delictum, quod alteri imputandum præviderat?

Q. 3. Quid si eo animo commiserit delictum, ut hoc alteri innocenti imputaretur?

Q. 4. An noster Mopsus teneatur ad aliquam restitutionem?

SYNOPSIS.

1. *Diversis modis facere possumus aliquid alteri imputandum.*

§. I.

Resolvitur primum quæsitum.

An ponens actionem licitam vel illicitam, causativam alterius damni teneatur hoc reparare, etsi illud inculpabiliter non præviderit?

2. Ad restitutionem non poterit obligari, quicumque actionem licitam vel illicitam trahentem post se alterius damnum ponit, si ad hoc inculpabiliter non adverterit.	3. <i>Idem dicendum, licet in dictis modo circumstantiis ita animo commisit fuerit, ut illam posuisset, si scivisset, illam alteri damnosam fore.</i>

§. II.

Resolvitur secundum Quæsitum.

An teneatur, qui commisit delictum, quod alteri imputandum præviderat?

4. Qui non intendit, ut sua actio imputetur alteri, ad nihil est obligatus.	6. <i>Neque obstat Glossa ad cap. sicut. de test. & attestat.</i>
5. <i>Licet prævideat & speraverit illam alteri imputandam esse.</i>	7. <i>Affectus etiam iste præposterus habet se tantum concomitantem.</i>
	8. <i>Proponitur alia objectio.</i>

§. III.

§. III.

Resolvitur tertium quæsitum.

Quid si eo animo commiserat delictum, ut hoc alteri innocenti imputaretur?

9. Nulla debetur compensatio, si aliquis eo animo delictum, alteri ex se minime nocivum, aut illius juri repugnans commiserat, ut istud huic imputaretur.
10. Solvitur obiectio ex Lege fluminum 24. §. fin. &c.
11. Non est paritas inter actionem ex odio alteri noxiam; & ex metu, vi aut fraude alteri damnosam.
12. Talis actio est justa, quia ponitur ex jure negative justo.
12. Intentio predicta nec connedit actionem externam cum damno Tertii, nec connexionis hujus defectum supplet.
14. Quales actus internos justitia prohibeat?
15. Cur mulierem prægnantem excuset ab homicidio intentio.
16. Nemo habet jus, ne actio externa de se sibi non damnosa ponatur ex intentione sibi nocendi.
17. Non obest nobis paritas ex intentione pollutionis nocturne peccata.
18. Nec actio externa in executione damnificationis est magis voluntaria ob intentionem, quam ob prævisionem sui.
19. Nec obstat nobis, quod omisso inquisitionis in hereticos, si ex odio &c. fiat: solummodo censura sit subjecta.
20. Quandoam actio externa ex intentione interna sit contra justitiam.
21. Deus eandem tentationem ponens cum diabolo non est auctor peccati.
22. Ad quam compensationem faciendam illi, cui homicidium ex errore imputatum fuerat, verus homicida in tali casu obligetur.
23. Concludimus in similibus circumstantiis nulli obligationi ad restitutionem futurum locum.

§. IV.

Resolvitur quartum Quæsitum.

An noster Mopsus teneatur ad aliquam restitutionem?

24. Mopsus noster feram domum apportando in rusticum alterum injuriosus neutiquam fuit.
25. Nec prævidit occasionem feræ hujus alteri rustico imputatum iri.
26. Hinc nulla Joanni à Mopso compensatio est facienda, si in carcere ut seripeta detineatur.
27. Uti tamen eidem faciendam judicamus, si apri ad Dynastiam (eò quod iste illum straverit) spectantis occultum furtum deberet luere.

T 2

Quan-

Quando facimus aliquid ex quo alteri damnum quoddam exoritur vel ex imputatione, vel quacunquē alia ratione variā potuerunt intervenire circumstantiā. Aut enim actio est in se licita, aut illicita. Si illicita potest esse contra iustitiam, vel contra aliam virtutem: item po-

test ejusmodi actio esse causa physica, vel moralis, aut occasio duntaxat, eaque remota solum alienā damnificationis. Denique tale nocuum & damnum tertiū à nobis possunt prævideri, vel non: esse positivè intenta vel non.

§. I.

Resolvitur primum Quæsitum.

An ponens actionem licitam, causativam alterius damni, teneatur hoc reparare. Si illud inculpabiliter non præviderit?

Dico 1. à restitutione immunis erit, quicumque actionem licitam vel etiam illicitam, quæ alterius damnum post se trahat, ponit, atque inculpabiliter ad hoc damnum proximo eventurum non advertit. Ita communis. Ratio primi membri est. Quod talis neque ex re accepta, neque ex injusta acceptione obligetur: hoc ipso enim quod actio sit licita, & damnum inde resultans inculpabiliter non fuerit prævisum, non violavit jus alterius formaliter, ac voluntariè, cum nihil sit volitum, quod non fuerit cognitum.

Æquè certum est secundum membrum; licet enim actio sit illicita in quantum v. g. est contra charitatem, si tamen damnum exinde proximo eveniens inculpabiliter non prævidi, non potest mihi hoc imputari, quia non fuit mihi hoc voluntarium tanquam incognitum.

Quod si denique etiam contra jus unius illa actio fuerit, si tamen

alteri adhuc per illam illatum damnum à me pariter inculpabiliter prævisum non fuerit, hoc non prævisum damnum mihi tanquam non voluntarium imputari haud poterit.

Dico 2. Qui ponit actionem alteri damnosam, ex invincibili tamen hujus damni ignorantia, & inculpabiliter judicans se non obligari, ut majorem diligentiam in præcavendis aliorum malis adhibeat, non obligabitur ad restitutionem, licet ita constitutus fuerit, ut illam etiam posuisset, si scivisset eam alteri ut suo inimico damnosam fore. Ita Vasquez, Lessius *Lib. 2. cap. 7. dub. 6.* Turrianus *disp. 11. dub. 3.* Petrus Soto, Petrus Navarra, Lugo *de restit. disp. 8. sect. 6. n. 72.* Probat. Talis non est causa damni: ergo non tenetur illud reparare. Probat. consequentia. Solum gaudium de malo alterius non parit obligationem restitutionis: ergo &c. Sed etiam antecedens constat. Talis

lis damnificatio non est mihi quidem positivè involuntaria, interim tamen neque est voluntaria: ergo. Probatur primum membrum. Involuntarium dicitur, quod est contra positivam inclinationem actualem agentis: atqui hæc damnificatio non est talis, si actu ita constitutus eram, ut si scirem illum esse meum mimicum, cui nocui, illud damnum intuliffem. Probatur etiam secundum membrum, quod nullo modo procedit ex mea cognitione

non potest esse voluntarium: atqui si habui invincibilem dicto modo ignorantiam hujus damnificationis, tunc hæc nullo modo procedit ex mea cognitione: ergo non est mihi voluntaria: ergo &c.

Confirmatur. In prima secundæ communiter dicitur, inculpabilem ignorantiam concomitantem nec causare voluntarium, nec involuntarium: sed talis ignorantia quoad damnificationem alterius est concomitans: ergo,

§. II.

An teneatur restituere qui commisit delictum, quod alteri imputandum præviderat?

4 Dico. 1. Qui actionem externam ex sua natura, & per se non nocivam alterius juris ponit, innocenti imputandam fore prævidet, si tamen hoc non intenderit; eundem ad nihil obligari posse. Ita sentiunt Lessius *Lib. 2. cap. 9. dub. 16. n. 111.* Molina *Tom. 4. disp. 86.* Corduba, Ludovicus Lopez, Salonicus & Navarrus, Pedroza, Angles, Ledesma quos refert, & sequitur Thomas Sanchez *Lib. 1. Consili cap. 4. dub. 5.* Lugo *de restit. disp. 8. sect. 6. n. 81.* Sotus *Lib. 4. q. 6. art. 3. ad finem.*

Probatur conclusio 1. Talis imputatio & ex hoc subsequens damnum non sequitur per se ordinariè communiter & ex natura talis actionis. Sed hujus imputationis causa sunt ignorantia vel malitia aliorum: ergo talis actio non est injuriosa damnificatio illius, cui prævidetur

imputanda. Probatur consequentia. Est sola pura occasio illius damni, non autem causa, nisi merè per accidens: quia ignorantia & malitia illorum sunt immediata causa: sed si est pura occasio &c. Non erit alteri injuriosa: probatur minor. Ego non obligor ex justitia, sed ex charitate tantum si absque gravi incommodo meo possim, ad omissionem actionis, quæ est solum occasio & non causa per se alienæ damnificationis: ergo &c.

Probatur conclusio 2. Juxta communem non obligor, ut cum vitæ periculo me ipsum prodam ad liberandû innocentem à morte, si hic innocenter ratione delicti à me commissi comprehensus fuerit, licet tunc, quando commissi delictû, præviderim, alterû innocentē loco mei esse comprehendendû; ergo homines non judicant, ab illo, qui dederat occasio-

nem, peccatum fuisse contra iustitiam. Probatur consequentia. Si contra iustitiam peccassem ad hoc tenerer, ut alter innocens liberaretur; quia iniustus damnificator cum suo æquali damno obligatur ad reparandum damnum iniuste datum: ergo si iniuste causassem innocenti periculum, ad hoc removendum cum meæ vitæ periculo obligarer.

Confirmatur. Si furer alicui pecunias, licet præviderem illum ex nimia afflictione moriturum, non fierem irregularis, neque homicida; & quidem ideo, quia ablatio pecuniæ per se, & ut plurimum atque communiter non causat tantam afflictionem: sed hæc ex culpa ipsius afflicti provenit: ergo &c.

Dico 2. si quis delictum committendo non intendit, ut hoc alteri innocenti imputaretur; prævidebat tamen & sperabat, illud fore imputandum alteri innocenti, atque ex hac spe facilius commiserat illud delictum: talem ex hoc non fore ex iustitia obligatum ad reparandum damnum innocenti ex falsa imputatione postmodum illatum. Ita sentiunt *Molina Tom. 4. Disp. 86. n. 4.* *Lugo. Disp. 8. sect. 6. num. 85.* cum omnibus illis, qui talem, licet intenderit hanc imputationem, ab iniustitia commissâ absolvunt. Probatur. Etsi hæc omnia data fuerint, ipsa tamen actio ex se ut plurimum non inductiva hujus damni, non erat injuriosa innocenti, licet charitati erga illum quamplurimum con-

traria? antecedens constat ex rationibus prioris conclusionis

Confirmatur à pari. Qui alterum occidit, quia scit iudicem esse suum amicum, & hinc sibi nullam penam inflicturum, non causat neque intendit hanc iudicis in se elementiam, sed eam ut jam existentem prævidet, & ab hoc permovetur deinde ad occidendum. Ergo etiam qui committit delictum, non intendens, ut hoc alteri imputetur, cui tamen prævidet fore imputandum; sed quia prævidet hoc alteri imputandum, & sic se pœnas evasurum, non causat hanc imputationem, sed futuram prævidet, & ab hac ut futura movetur ad delictum. Sed si non causat hanc imputationem, non potest ex iustitia obligari ad reparanda damna alteri tertio innocenti postmodum ob tale delictum evenientia: ergo &c.

Objicies contra hæcenus dicta: quotiescunque aliquis dat operam rei illicitæ, ad omnia damna ex tali re illicita postmodum secuta tenetur, etsi omnem diligentiam adhibuerit, ne sequerentur: ergo. Probatur antecedens *ex glossa ad c. sicut de testibus* & *attest.* versu dederunt. *Item sylvester verbo causa. q. 8.* Respondeo nego antecedens. Ratio est, quia illud opus externum non est causa illius mali, sed sola occasio. In citato autem capitulo *sicut de testibus*, & *attestat*: fit tantum sermo de testibus, qui sua falsa depositione & perjurio adulteris aliorum causam dederunt. Ergo

Ergo si in nostro casu actio illicita nullam dedit causam, sed occasio duntaxat fuit alterius damni, ad hoc reparandum non dabitur obligatio ex Iustitia. Ad auctoritatem Sylvestri respondemus, eundem citato loco loqui de opera data rei illicitæ, quæ est saltem remota causa damni subsecuti: nos autem loquimur de opera rei illicitæ, quæ non sit causa remota subsecuti damni. Si dicas Sylvestrum ibidem plus velle, quia sub nomine causæ remotæ intelligit occasionem: reponimus, Sylvestri dicta procedere tantum in foro externo, & post sententiam Judicis: assert enim pro suæ opinionis fundamento Legem Aquiliam, quæ non ante, sed primum post sententiam Judicis in conscientia obligat.

7 Urgebis: saltem voluntas, quæ ita affectus erat, ut vellet illi imputari, etsi non cogitaverit vero simi-

liter illi esse imputandum, fuit causa: ergo in tali casu tenebitur. Respondeo nego antecedens. Ratio est; quia tantum habebat se concomitanter, & imputatio casualiter ad hanc affectionem accidit. R. 2, nego suppositum, quod hic sermo sit de delicto, quod ut tertio innocenti imputaretur, delinquens intendebat.

Objicies 2. Si ponatur talis actio externa eo animo, ut imputetur alteri, peccatur contra iustitiam: ergo etiam si ponitur cum prævidetur imputanda alteri. Probaturs consequentia. Prævidens si ponat, censetur velle indirectè atque in sua causa imputationem, & ex hoc subsequens damnum: ergo cum idem sit velle damnum alterius directè aut indirectè. Si unus peccat, peccabit etiam alter. Responsio patebit ex sequenti. §.

§. III.

Resolvitur tertium quæsitum.

An debeatur compensatio, si eo animo delictum alteri ex se minimè nocivum, aut illius juri repugnans, commiserat, ut istud huic imputaretur?

9 Responsio nostra est negativa. Ita sentiunt Corduba Summa: quest. 174. & Lib. 1. qq. quest. 31. art. 3. Ludov. Lopez, Pedroza, Thomas Sanchez in consiliis moralibus lib. 6. cap. 4. dub. 5. n. 8. Navarrus, Vasquez Turrianus, Diana parte. 11. t. 2. R. 34. Tamburin lib. 8. t. 3. c. 2. §. 3. Haunold tom 2.

n. 230. La Croix lib. 3. p. 2. de Respit. n. 148.

Probaturs conclusio. Talis indifferens, & ex se non læsiva alieni juris actio externa, si absque intentione ut alteri innocenti imputetur, fuisset posita, non produceret obligationem compensandi damnum ex imputatione erronea innocenti alteri

alteri illatum; ergo neque produ-
cet, si cum tali intentione fuerit po-
sita. Antecedens constat ex præ-
cedentibus conclusionibus. Con-
sequentia probatur. Hæc intentio
interna volens, ut delictum exter-
num alteri impuretur non est con-
traria juri hujus tertii innocentis:
ergo si absque hac intentione non
datur obligatio compensandi, neque
dabitur, licet adierit talis intentio.
Consequentia constat. Si enim nec
actio externa nec hæc interna in-
tentio sunt contrariæ juri alterius,
nulla utique dabitur obligatio com-
pensandi, cum hæc oriatur ex ac-
tionibus juri alieno contrariis. Pro-
batur itaque antecedens. Justitia
solum prohibet volitiones ac inten-
tiones, quæ feruntur in actiones
externas juri alterius contrarias:
ergo si actio externa, in quam fer-
tur hæc intentio, non est contraria
juri alterius, neque ipsa prædicta
intentio erit contraria juri alterius.
Probatur antecedens. Justitia est
virtus ad alterum, & ex primario
suo fine non versatur circa passio-
nes & affectiones inter nos sed
circa externas, quibus conservatur
jus alterius: ergo justitia solum
prohibet volitiones ac intentiones,
quæ feruntur in actiones externas
juri alterius contrarias.

Probatur 2. actio externa ex se
minimè nociva alterius juri, etiam
accedente hac intentione interna
non est causa damni, quod tertio
per erroneam imputationem infer-
tur: ergo damnus hoc non erit re-

parandum à tali delincente. Pro-
batur antecedens. Actio externa
se sola non est causa, sed mera oc-
casio: ergo neque fiet causa, si ac-
cesserit hæc intentio. Probatur con-
sequentia. Intentio hæc interna re-
linquit actionem externam in se pe-
nitus invariata; & ponitur exte-
rius nihil postuisse, ex quo prudens
fundamentum imputandi alteri de-
lictum haberi possit: ergo. Quod
si autem actio talis etiam conjuncta
præfate intentioni non est causa
damni, sed occasio dumtaxat, illam
ponens non est causa hujus damni,
consequenter nec tenetur hoc
compenfare.

Confirmatur. Tertius, cui po-
stea imputatur v. g. homicidium à
me perpetratum non habet jus ad
hoc ut me obliget ad illius omisso-
nem, sed si non habet jus, homici-
dium istud non erit illi injuriosum:
ergo. Si dicas, tertium hunc in-
nocentem habere jus, ut homicida
non habeat intentionem occidendi,
ut hoc imputetur sibi: ergo. Con-
tra est: hæc intentio interna non est
causa damni sed sola actio externa
ad summum est causa, imò, uti vi-
dimus, est sola occasio: ergo.

Confirmatur 2. sola interna vo-
litione, ut imputetur hoc indifferens
delictum innocenti sine accessione
actus externi non generat obliga-
tionem restituendi: ergo neque ge-
nerabit, si ei accedat actio externa
per se non contraria juri Tertii, cui
postea imputatur.

Confirmatur. 3. Etiam si hæc ma-
la

la intentio non haberetur, actio externa nihilominus fuisset imputata alteri innocenti: ergo non ideo est damnosa alteri, aut obligationem compensandi inducet.

10 Objicies. 1. *Leg. fluminum 24. §. fin. & Leg. Proculus 26. ff. de damno infecto, & Leg. in summa 2. §. 9. ff. de aqua & aquae pluviae arcende*, decernitur, ut ille qui facit aliquid in fundo proprio vel aedificio, ut sibi proffit, per juridicam actionem non infestetur; infestari autem haec possit, si faciat, ut noceat alteri: ergo intentio mutat actionem externam. Respondeo concessio antecedente, nego consequentiam. Disparitas est, quod externa actiones, de quibus in praedictis LL. sermo est, sint vera causa damni alieni, & per se conjuncta cum alterius damnificatione. Talis autem non est nostra extrinseca & alteri ex errore vel malitia imputata actio.

Respondeo 2. Quod ibi fuerit sermo de actionibus circa fundum aut aedificium proprium. Tales autem actiones sunt in se saepius materialiter iusta, saepius iniusta, pro diversitate scilicet ac mutatione circumstantiarum, etiam si non habeatur ratio intentionis. Hinc videmus, illum iuste agere, atque uti jure suo, qui torrentem sibi nocivum a fundo avertit, licet praevideat damnus alteri ex hoc eventurum; ex opposito iniuste aget, nec suo jure utetur, qui torrentem sibi minime noxium in detrimentum alterius avertit.

Objicies 2. Talis ex odio quodam in innocentem ponit hanc actionem externam, ut scilicet haec illi imputetur: ergo peccat contra hujus jus. Probatur consequentia. Qui vi, metu aut fraude alteri nocet, peccat contra hujus jus: ergo etiam qui ex odio. Probatur consequentia. Non est ratio, cur vis &c. sint contra justitiam, non autem odium.

Confirmatur. D. Thomas *quest. 62. a. 2. ad 4.* tradit, impediens alterum a consecutione beneficii teneri ad restitutionem, si impediatur eum iniuste: puta: si intendat ejus nocumentum, quem impedit propter odium vel vindictam, aut aliud hujusmodi. Respondeo disparitatem inter haec esse, quod quilibet tanquam dominus suarum actionum, ad suarum facultatum usum habeat plenissimum quoddam jus: huic autem juri per vim, metum ac fraudem contravenitur: nihil simile accidit in nostro casu, cum odium sit solum contra charitatem, nec jus aliquod ostendi possit, quod per talem ex odio procedentem intentionem violetur, cum per hanc nullum fundamentum praebeatur aliis, talem actionem externam imputandi alii innocenti. D. Thomam quod concernit, loquitur de casu, quo habens jus quoddam ad beneficium, ab hoc ex odio & averfione quadam impediatur.

Objicies contra eandem conclusionem 3. ille duntaxat non committit ullam iniustitiam, qui ex odio ponit opus noxium alteri, ad quod ipse

ipse ponens habet jus, vel quod à LL. præcipitur: Sed non semper ponitur tale aliis noxium opus ex jure ad illud, vel ex præcepto LL. ergo non omne tale opus committitur absque injuria. Probatur major. Si Judex condemnet ex odio reum legitime condemnatum, aut carnifex ex aversione amputet reo caput; non peccant contra justitiam; ergo. Respondeo nego majorem. Ut enim actio sit justa, non est semper necessarium jus quoddam ad illam positivum, sed sufficit negativum: hoc est, ut nulli alteri competat jus strictum actioni tali contrarium: hinc non succurrens pauperi non agit juste positive, agit tamen juste negative, nullam injuriam in hoc committendo.

13 *Objicies 4.* Qui occidit Cajum non intendendo, ut istius interfectio imputetur Cnejo nullum injuriam infert Cnejo: bene autem si occidat Cajum ex hac intentione. Probatur. Talis occisio connectitur per accidens cum imputatione, & ex hac redundante in Cnejum damno: ergo. Probatur antecedens. Ipsa intentio actionem, alias per se non connexam cum damnificatione Cneji, connectit per accidens cum secuta damnificatione Cneji, vel saltem istam supplet: ergo. Respondeo distingo. Intentio supplet, in quantum efficit, ut sit talis actio contra charitatem. Concedo, ut sit contra justitiam. Nego.

34 *Objicies 5.* justitia etiam actiones

internas prohibet: ergo falsum est, quod solas externas. Probatur antecedens. Prohibet etiam actus internos judicii temerarii. Respondeo: distingo antecedens. Etiam prohibet actus internos in bonis honoris aut famæ; transeat; in bonis vitæ, corporis & fortunarum: subdist. si actus isti interni ferantur in actiones externas iuri alterius contrarias, con. si in tales non ferantur: neg. adde, quod hic nomine actuum externorum veniant omnes actus à volitione distincti.

Objicies 6. Mulier prægnans & is sumens medicinam amore sanitatis non censetur occidere prolem ut homicida: bene autem si habeat hanc intentionem: ergo,

Respondeo. Talis medicinæ assumptionem per se & ut plurimum ac sapientissime esse causam physicam ejusmodi occisionis: ergo nisi gravis necessitas illam faciat licitam & excuset intentio, erit contraria juri ipsius prolis.

Objicit 7. Lugo contrariæ obligantis sententiæ Patronus *de res. Disp. 8. sect. 6. num. 76.* Etiam si justitia non obliget quemlibet, ut evitet omnia ex quibus remotissime & contingenter possent sequi alterius nocumentum ac damnum; obligat tamen illa quoslibet, ut non procurant damnum proximi, neque hoc animo quidquam faciant: ergo jam apparet, qualiter hæc mala intentio accedens operi externo indifferenti de se attribuat injuriam.

Confirmatur hoc ab iis sequenti instan-

instantia. Si ego in loco remotissimo mei cubicali posui venenum ad quod nunquam, vel non nisi rarissime mea uxor venire consuevit; non autem eo sine illud ibi posui, ut illa sumpto veneno occideretur: nullus homicidii reus ero: si autem eo sine posui, ut illuc veniens uxor ex sumptione veneni moriatur; hæc intentio sola me fecit uxoricidam: ergo mutatio intentionis internæ potest externam facere injustam.

Ad hanc objectionem reponi potest: videri illam probare, injustitiam commissum iri, si tantum prævidetur, & non positivè intenderit malum proximi: videtur enim quilibet posse alterum obligare non solum ut non intendat in suum malum actionem, quam prævidet alteri esse noxiam; sed etiam ut hanc omnimodè intermittat: ergo cum multi negent hanc obligationem restitutionis, si tantum prævisum non autem intentum fuerit damnum tertii, etiam hoc debent negare. Dices cum adversariis, concedi à te hanc sequelam, si actio talis non sit per se connexa cum damno alterius. negari autem, si cum hoc sit taliter connexa: Respondeo, in hac conclusione nobis sermonem esse de actione per se alteri minimè nociva, consequenter cum alterius damno per se non connexa. Ergo responsio data non videtur sufficiens.

Responderi potest. 2. Dist. ant. iustitia quemlibet obligat, ut non procuret malum alterius per actionem

externam, quæ est causa physica aut verè moralis alterius damnificationis, concedo, ex qua tantum occasionaliter & moraliter prævidetur sequi incommodum vel damnum alterius, negatur. Loquimur autem hic de actione externa, ex qua occasionaliter, moraliter, atque per accidens duntaxat exoritur tertii damnum, in quantum illa huic ex ignorantia vel malitia aliorum imputatur. Instantia ex positione veneni desumpta demonstrat actionem, ut causam physicam alterius damnificationis, subinde fieri injustam, vel justam ex intentione ponentis.

Verum his responsionibus non acquiescit Lugo in quantum n. 76. ait, sæpius dari obligationem positivè non intendendi per actionem aliquam certum actum, quin detur obligatio omittendi id, ex quo prævidetur talis actus sequi: ergo etiam potest dari obligatio non intendendi actum ut damnosum alteri, quin detur obligatio illum omittendi, quando malum ex eo eventurum prævidi. Antecedens probat. exemplo pollutionis. Non enim mihi licet comedere aliquid, ut dein eveniat pollutio: licet autem talia manducare, licet pollutioem prævideam exinde secuturam; modo hanc non intendam, neque per tale medium procurem.

Sed contra est, juxta eundem Authorem n. 77. strictior est obligatio in materia iustitiæ, quando agitur de vita & bonis proximi, quam in materia pollutionis: ergo ex hu-

U 2

jus

ius instantia & paritate nihil probatur contra responsionem primam & indirectam: si enim est strictior obligatio in iustitia materia, quando hæc obligat ad omissionem intentionis, etiam ad actus, qui prævisus est nocere alteri, omissionem obligabit. Respondeo 2. disparitatem inter utrumque esse, quod pollutio in se fit mala, & non excusetur, nisi ex eo quod sit involuntaria: ergo cum in tali casu fiat voluntaria, evadet peccaminosa. Econtrario talis actio externa indifferens ad damnificationem alterius, ex se non est contra iustitiam, neque verum est, quod solum ab hac excusetur, quia non est posita ex odio: ergo.

18 Urget 2. Ulterius Lugo, quando intenditur malum & damnum alterius ex actione quadam eidem eventurum, tunc operans est magis causa effectus secuti, quam sit, quando tantum prævidetur tertii damnum, non autem intenditur: ergo potest obligatio dari ad omissionem actus cum tali intentione facti, quin detur ad omissionem actus, cum prævisione alieni damni, exercendi. Probatur antecedens. Quando intenditur malum alterius, hoc mihi est magis voluntarium, quam cum solum prævidetur,

Sed respondetur negando antecedens, & suppositum, quod in casu, quo prævideo, meum delictum imputandum fore alteri, mea actio sit causa hujus damni intenti, sed solum est occasio, uti constat ex dictis. Dein tale damnum ter-

tii intendenti est quidem magis voluntarium in intentione, non autem in executione; actio enim externa non aliter se habet ad damnum secutum, si intendam hoc damnum, quam se habeat, cum tantum illud prævideo.

Respondetur 2. Distinguendo antecedens. Quando intenditur malum alterius ex actione quadam, tanquam causam physicam & moralem eventurum, tunc operans est magis causa effectus secuti concedo, si non sit causa physica vel moralis, sed occasio per accidens, nego &c.

Urget 3. Lugo: omisio externa inquisitionis in hæreticos facienda est de se eadem, sive illa fiat ex odio, amore vel lucri, aut commodi temporalis gratia; sive non; & tamen diversitatem acquirit ratione finis, ob quem omittitur, & hinc censuram ob mutatam intentionem subinde incurrit, subinde verò non: ergo idem de nostro casu dici poterit.

Respondetur disparitatem esse, quia censura expressè lata fuerat pro hac omissionem ut procedente ex tali actu interno. Delictum autem externum, ut positum dependenter ex tali intentione non est tale complexum, quod violet jus alterius, & à virtute iustitiae sit prohibitum: ratio est, quia etiam ex hoc complexo posito & ex illius natura non sequitur communiter damnificatio tertii vel imputatio delicti, sed ex ignorantia vel malitia aliorum.

Urget

20 Urget 4. Lugo disp. 19. sect. 5. n. 93. est innegabile intentionem voluntatis subinde efficere, ut actio externa sit contra iustitiam, subinde autem non: ergo regula aliqua statuenda erit ex quoad in quolibet particulari casu possit discerni: sed nulla alia melior regula potest statui, nisi hæc; tunc scilicet effectum odii ac intentionem nocendi non transferre delictum in speciem iniustitiae, nec inducere obligationem restitutionis, quando aliquis possit absque iniustitia velle directe inferre illud nocendum: quando autem propter jus, quod proximus adhuc habet ad bona sua, vel ad vitam, non possem licite velle directe proximum in illis bonis lædere, directa voluntas nocendi faciet, ut sit contra iustitiam illud, quod ex alio sine possem licite velle etiam præviso periculo nocendi proximo. Respondetur hanc regulam procedere, si actio, mediante qua intendo alteri nocere, sit vera causa physica vel moralis damni proximo exinde inferendi, ut mediante ista damnum à volente damnificare procedat tanquam à causa: atqui licet intenderim hanc actionem, ut illa imputetur alteri, ex hoc tamen hæc non est causa aliqua physica vel moralis, sed sola occasio damni, uti constat ex dictis in 2do. §.

21 Instat 5to. Lugo: eandem tentationem ponit Deus & Dæmon, & tamen diabolus dicitur causa peccati, & non Deus, & quidem propterea; quia diabolus ad hunc finem

ponit tentationem non autem Deus. Respondeo disparitatem inter tentationem & nostrum casum esse, quod illa verè physice atque moraliter influat in peccatum: actio autem, v. g. occisio Petri non influit taliter in imputationem; cum hæc ex ignorantia vel malitia aliorum exoritur: author enim peccati est qui illud intendit, diabolus autem illud intendit, si tentat in eum finem ut sequatur peccatum.

Interea tamen tanquam certum 22 ab omnibus supponitur, ejusmodi occisorem v. g. si homicidium ab ipso perpetratum alteri ex errore imputatum fuerit; iste autem postmodum ob falsam præsumptionem aliquid debuerit persolvere hæredibus defuncti; aut in medicos circa curationem vulnerati occupatos; omnes has expensas ab auctore hujus delicti compensandas innocenti huic esse. Ratio est, quia ad has faciendas independenter ab hac falsa præsumptione ob damnum occiso, & Ejus hæredibus illatum obstrictus manet.

Ex omnibus hæcenus disputatis 23 inferimus, Ejusmodi occisorem probabilis saltem ex principiis quibusdam reflexis in conscientia nequam obligandum esse ad compensandum damnum, quod alter ex falsa impositione passus fuit licet intentionem habuerit occidendi aliquem. Ut istud delictum alteri imputaretur.

Ratio nostra est: & autoritate & ratione intrinseca probabile est, quod

quod non obligetur: ergo potest sibi formare dictamen aliquod, vi cuius se resolvat, se in talibus circumstantiis esse excusatum, cum in dubio melior sit conditio possidentis, excipitur tamen casus, in quo

externa talia signa posuisset delinquens, ut iis consideratis, iudicibus præbuerit prudens fundamentum imputandi tale v. g. homicidium innocenti.

S. IV.

Subjungitur ultimata resolutio nostri casus?

- 24 **E**X formatione casus primò con-
stat, Mopsium nostrum attra-
hendo aprum occisum in suas ædes
nullum delictum commisisse, aut si
etiam in hoc deliquerat, quod fe-
ram, quæ forsitan ad jaculatorem
sui ut dominum spectaverat, huic
subtraxerit, ex hoc tamen nullam
injuriam rustico, cui occisio feræ
imputata postmodum fuerat, intulisse;
imò etiam ex hoc capite nullam
injuriam seripetæ fecisse videtur,
si iste relinquendo feram in sylva,
de illius dominio retinendo des-
peravit.
- 25 Constat etiam secundò, quod
nequaquam præviderit occisionem
aut subtractionem feræ huius alteri
imputandam esse: multò magis ab-
fuit, ut ille animo huic nocendi, &
procurandi damna ex falsa hac præ-
sumptione eidem evenientia feram
ad ædes suas abduxerit; cum hæc
omnia ex intentione se ac suos nu-
triendi duntaxat tentaverit.
- 26 Putamus autem adhuc unius cir-
cumstantiæ rationem habendam:
an scilicet innocens rusticus in car-
cere detineatur ex eo, quod judi-
cetur ipse stravisse feram, vel quia

hæc à domino territoriali, aut ab
hujus venatoribus ex mandato fue-
rit trajecta, occultè autem creda-
tur à rustico sublata furto? Si ru-
sticus hæc incommoda in longiore
inarceratione exantare debet, eò
quod ipse credatur stravisse feram
ab omni compensatione eidem faci-
enda nostrum Mopsium absolvimus;
uti ex dictis in hoc casu cui-
libet consideranti circumstantias pa-
tebit.

Quod si autem incommoda hæc
præfatus rusticus subeat, eò quod
feram ad Dominum territorialem
ratione occisionis spectantem furto
furripuerit, ut hac ratione luat in
cute, quod non habet in ære, &
satisfaciat pro damno ex ablata fe-
ra domino territoriali eveniente,
videtur Mopsius ad compensatio-
nem eidem faciendam obligatus,
prout obstrictum diximus superius
ad refundendas expensas, quas al-
lius, cui homicidium imputatur,
in consanguineos occisi debuerat
facere, nam hanc compensationem
debuisset Mopsius domino territoriali,
sub cuius dominio extiterat occisa
fera.

CA.